

Heidi Grönstrand

**”Litteraturvetenskapen
måste ta itu med viktiga och spännande frågor”.
En intervju med professor Claes Ahlund**

Heidi Grönstrand: Vad har du gillat bäst på din arbetsplats vid Litteraturvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi?

Claes Ahlund: Här finns kreativa medarbetare som bedriver forskning i flera spännande riktningar och som är genuint engagerade i undervisningen och våra studenter. Studenterna själva är också ett glädjeämne. Inte minst uppskattar jag textdiskussionerna i det löpande gradu-seminariet, där vi tar upp allt från teoretiska frågor till de mera hantverksmässiga aspekterna av skrivandet. I jämförelse med Sverige finner jag här i Åbo en större språkmedvetenhet hos studenterna.

HG: Hurdan profil har ämnet litteraturvetenskap vid ÅA? Var ligger dess styrka?

CA: Eftersom det är en liten miljö är det svårt att peka ut en särskild profil. Det är snarare så att var och en aktivt profilerar sin inriktning och att dessa sammantagna kompletterar varandra i en brokig helhet. Här finns hög kompetens inte bara inom det traditionella fältet finlandssvensk modernism utan också inom områden som kanoniseringsprocesser, litteraturhistorieskrivning, barn- och ungdomslitteratur, politisk opinionsbildning i litteraturen samt litteratur och bildning – de två sistnämnda bidrar jag själv med.

HG: Tycker du att det finns stora skillnader mellan universiteten i Sverige och i Finland? Har du stött på överraskningar?

CA: Skillnaderna är många och de var inte alltid förutsägbara. I vissa avseenden håller man här fast vid sådant som för länge sedan avskaffats i Sverige (graderade betyg på doktorsavhandlingar är bara ett exempel), på andra områden verkar man i Finland omvänt vara ännu ivrigare att införa nya och traditionsfrämmande inslag. Det gäller inte minst sådana administrativa och ekonomiska förändringar som styrs av krasst nyttotänkande och oblyg näringslivsanpassning.

Som ämnesansvarig har jag vid ÅA större befogenheter att utan inblandning av

högre instanser utforma undervisningens innehåll och uppläggning än jag skulle ha haft i Sverige. Å andra sidan präglas hela den administrativa strukturen av en ogenomskinlighet, som jag inte mött någon motsvarighet till vid de svenska universitet som jag har arbetat vid. Den gamla och viktiga principen om kollegialitet som akademisk grundprincip verkar dessvärre också vara i upplösning.

HG: Vad är aktuellt inom litteraturvetenskap just nu? Eller finns det över huvudtaget gemensamma intressen och riktlinjer?

CA: Ett område som blir allt viktigare, inte minst genom de strukturförändringar som styrs av nya överordnade mål som ekonomisk nytta och anställningsbarhet, är frågan om litteraturens och litteraturvetenskapens värde. På en front diskuterar man här konkreta ”nyttoaspekter” av litteraturvetenskapliga studier, som förbättrad språklig och analytisk förmåga, på en annan försöker man hävda ämnets betydelse för förståelsen och bevarandet av vårt kulturarv, på en tredje betonar man att studierna leder till kvaliteter av ett helt annat slag: existentiella och till och med moraliska...

Det är en spännande situation som öppnar sig här. Under en mycket lång period har man tagit inte bara litteraturen utan också litteraturvetenskapen för given. Det är inte bara arbetsmarknadens krav utan också de nya tekniker som fått den traditionella bokläsningen att gå tillbaka som idag tvingar oss att damma av en del mycket gamla frågor och komplettera dem med ett antal nya. Jag vill betona att jag inte ser pessimistiskt på den här situationen, som i själva verket bör kunna bli vitaliserande för ämnet.

HG: Hurdan forskning inspirerar dig mest?

CA: Sådan forskning som vågar söka sig nya vägar, antingen genom att gräva fram ett viktigt material som ingen tidigare uppmärksammat eller genom att söka och finna intressanta samband mellan företeelser som ingen kommit på tanken att relatera till varandra. Minst inspirerande är forskning av typen ”vad händer om vi läser författaren x med utgångspunkt i teorin y” där teoribildningen är den för tillfället prestigefyllda och författarskapet mer eller mindre godtyckligt valt. Samma demonstration upprepas om och om igen, utan att man nödvändigtvis förstår varför; forskaren reduceras till en artist som demonstrerar ett intränat nummer ur standardrepertoaren.

Över huvud taget borde forskningen, inte minst den som bedrivs inom doktorsavhandlingens ramar, vara mer probleminriktad. Den borde börja med en konkret forskningsfråga – historisk, estetisk, teoretisk - som framstår som relevant och intressant, och sedan läggas upp för att på bästa sätt kunna besvara denna fråga. På så sätt producerar man förhoppningsvis ny kunskap och nya insikter, i stället för att ännu en

gång reproducera en ”obligatorisk åkning”. På den här punkten har handledarna ett stort ansvar.

HG: Hur ser du på litteraturvetenskapens framtid? Hurdana frågor borde litteraturvetarna ta itu med?

CA: Litteraturvetenskapen befinner sig som jag redan sagt i en brytningstid. Ämnet har en spännande framtid, men vi måste i långt högre grad än tidigare ompröva dess identitet. Detta inte för att uppgivet acceptera de utilistiska nyttokraven, utan tvärtom för att bättre kunna hävda ämnets centrala betydelse inom humaniora, och i nästa led humanioras centrala betydelse för vårt samhälle. Omprövningen får inte heller stanna vid ”kosmetiska” kanonfrågor – manliga i förhållande till kvinnliga författare, ”högt” eller ”lågt”, nordiskt-europeiskt-utomeuropeiskt, o.s.v. – utan måste också ta upp andra viktiga frågor, som t.ex. litteraturvetenskapens förhållande till ämnen som medievetenskap, filmvetenskap och retorik. Det är också viktigt att vi inom humaniora som helhet över ämnesgränserna diskuterar vad som förenar oss och hur vi kan utveckla ämnesövergripande samarbeten.

Vid sidan av allt detta borde litteraturvetarna naturligtvis också ta itu med sådana spännande frågor som vi brukar ägna oss åt. Inte minst frågor som har att göra med hur litteraturen både avspeglar och påverkar samhället. Det kan gälla långsamma och genomgripande mentalitetsförändringar, men det kan lika gärna gälla sociala förhållanden eller politiska konflikter. Litteraturen har en enastående estetisk och existentiell potential, men den är också ett enastående instrument för förståelsen av historiska processer – i det förflutna, men också i vår samtid.

Claes Ahlund är professor i litteraturvetenskap vid Åbo Akademi. Ahlund har också arbetat som professor vid Mittuniversitet och Högskolan i Gävle i Sverige samt vid universitetet i Tromsø i Norge.